

**You have downloaded a document from
RE-BUS
repository of the University of Silesia in Katowice**

Title: Arabia Saudyjska w polityce zagranicznej Stanów Zjednoczonych w okresie administracji Donalda Trumpa – kooperacja symbiotyczna

Author: Katarzyna Czornik

Citation style: Czornik Katarzyna. (2020). Arabia Saudyjska w polityce zagranicznej Stanów Zjednoczonych w okresie administracji Donalda Trumpa – kooperacja symbiotyczna. W: T. Kubin, J. Łapaj-Kucharska, T. Okraska (red.), "Wokół teoretycznych i praktycznych aspektów stosunków międzynarodowych : księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Mieczysławowi Stolarczykowi" (S. 643-669). Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego

Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach - Licencja ta pozwala na kopiowanie, zmienianie, rozprowadzanie, przedstawianie i wykonywanie utworu tak długo, jak tylko na utwory zależne będzie udzielana taka sama licencja.

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Arabia Saudyjska w polityce zagranicznej Stanów Zjednoczonych w okresie administracji Donalda Trumpa – kooperacja symbiotyczna

Wprowadzenie

Arabia Saudyjska stanowi bez wątpienia jeden z kluczowych podmiotów w bliskowschodniej polityce Stanów Zjednoczonych, a relacje pomiędzy tymi państwami mają specjalny charakter¹. Taki stan rzeczy nie stanowi jednak żadnego *novum*, nie jest charakterystyczny tylko dla dwóch pierwszych dekad XXI wieku, ale jego symptomy dostrzegalne były już w pierwszej połowie ubiegłego stulecia. Wzajemne współzależności, które sukcesywnie pogłębiały kolejne amerykańskie administracje w następnych dziesięcioleciach XX wieku, w konsekwencji doprowadziły bowiem obydwu państw do stanu kooperacji symbiotycznej (*symbiotic cooperation*), która u schyłku drugiej dekady XXI wieku wydaje się stanem niemożliwym do zmiany².

¹ W.J. HENNIGAN: *What Makes the U.S.-Saudi Relationship So Special? Weapons, Oil and 'An Army of Lobbyists'*. "Time" 18.10.2018. <https://time.com/5428669/saudi-arabia-military-relationship/> [data dostępu: 22.08.2019].

² Początki relacji amerykańsko-saudyjskich datuje się na początek lat 30. XX wieku. W 1931 roku Harold ST. John Philby zaprosił bowiem do Arabii Wschodniej amerykańskiego filantropa Charlesa Crane'a, by ten sfinansował plan poszukiwania wody i innych zasobów mineralnych na obszarze Arabii Wschodniej. Zaś 29 maja 1933 roku amerykańska kompania naftowa Standard Oil of California (SOCAL), reprezentowana przez prawnika Lloyda Hamiltona, oraz przedstawiciele króla Abd al-Aziza Ibn Sauda podpisali porozumienie, na mocy którego SOCAL otrzymała wyłączne prawo do poszukiwania ropy na powierzchni 400 tys. mil kwadratowych na Półwyspie Arabskim w ciągu kolejnych 60 lat. W 1935 roku koncesja została przekazana filii CASOC (California-Arabian Standard Oil Company), która w styczniu 1944 roku zmieniła nazwę na ARAMCO (Arabia-American

Spoglądając na genezę i kształtowanie się relacji amerykańsko-saudyjskich, należy podkreślić, że niemal od czasu ich zainicjowania Stany Zjednoczone starały się wciągnąć Arabię Saudyjską w orbitę amerykańskich wpływów i utrzymać ją w roli bliskiego sojusznika, a nawet uczynić z niej kolejne państwo-klienta (*client state*) w regionie Bliskiego Wschodu. Instrumentami, które służyły tak określonym celom, były zaś zarówno pomoc gospodarcza udzielana Rijadowi, amerykańskie inwestycje w saudyjskim sektorze energetycznym³, jak i budowane oraz konsolidowane uzależnienie polityczne. Co jednak ważne, zarówno dla Waszyngtonu, jak i Rijadu owa wielopłaszczyznowa kooperacja była opłacalna i każda ze stron opowiadała się za jej utrzymaniem. Przez obie strony była ona bowiem postrzegana jako satysfakcjonująca i przynosząca wymierne korzyści. W percepcji amerykańskich elit rządzących Arabia Saudyjska była tym państwem, które w okresie zimnej wojny powstrzymywało radzieckie wpływy w regionie bliskowschodnim (Rijad był obok Iranu do 1979 roku jednym z dwóch bliźniaczych filarów – *Twin Pillars Policy*⁴), a po zakończeniu bipolarnej rywalizacji Rijad jako sojusznik polityczny i militarny, był tym podmiotem, który wyrażał gwarantował, a nawet realizował amerykańskie interesy i cele w obszarze Bliskiego Wschodu. Arabia Saudyjska jako państwo wrogie i konkurujące z Islamską Republiką Iranu, zaliczaną do grona największych antagonistów Stanów Zjednoczonych, w sposób naturalny zaliczała się do grona najważniejszych amerykańskich sprzymierzeńców⁵. Z kolei z perspektywy Arabii Saudyjskiej popieranie polityki amerykańskiej na Bliskim Wschodzie przez kolejne dziesięciolecia, zarówno w okresie zimnej wojny, jak i po jej zakończeniu, miało wymiar strategiczny. Rijad dostrzegał bowiem w takiej strategii element równoważenia w regionie niepożądanych z jego perspektywy wpływów państw, które ograniczały lub nawet uniemożliwiały realizację saudyjskich interesów skupionych przede wszystkim wokół budowania saudyjskiej potęgi, aż do chwili uzyskania statusu państwa hegemonu w regionie, czy też rangi mocarstwa bliskowschodniego. Taki stan rzeczy dotyczył najpierw Wielkiej Brytanii, która wspierała

Oil Company); F. HALLIDAY: *Arabia Without Sultans*. Manchester 1975, s. 49–50; J.K. COOLEY: *Playback. America's Long War in the Middle East*. New York 1991, s. 51–52.

3 S.M. SCWEBEL: *The Kingdom of Saudi Arabia and Aramco Arbitrate the Onassis Agreement*. "The Journal of World Energy Law & Business" 2010, Vol. 3, Issue 3, s. 245–256.

4 A. TAROCK: *The Superpowers' Involvement in the Iran-Iraq War*. New York 1998, s. 95–99; G. SICK: *The United States in the Persian Gulf. From Twin Pillars to Dual Containment*. In: *The Middle East and the United States. A Historical and Political Reassessment*. Ed. D.W. LESCH. Cambridge 2003, s. 297–302.

5 F.G. GAUSE III: *From "Over the Horizon" to "Into the Backyard"*. *The U.S. – Saudi Relationship and the Gulf War*. In: *The Middle East and the United States. A Historical and Political Reassessment...*, s. 363–367.

dynastię Haszymidów, a w której Saudowie upatrywali zagrożenie dla urzeczywistnienia swoich politycznych koncepcji i interesów, a kolejno szyickiej Islamskiej Republiki Iranu, która stanowi w XXI wieku jedyne państwo w regionie zdolne do tego, by osłabić saudyjskie wpływy i ograniczyć posiadany potencjał⁶.

Zarysowana wyżej problematyka, która będzie stanowić podstawę dla niniejszego opracowania, pozwala na postawienie tezy, że w okresie prezydentury Trumpa, mimo licznych wyzwań i zagrożeń mogących prowadzić do osłabienia relacji amerykańsko-saudyjskich, nastąpiła ich jeszcze silniejsza konsolidacja, a Arabia Saudyjska utrzymała rolę pierwszoplanową czy wręcz priorytetową wśród *client states* USA na Bliskim Wschodzie. Celem prezentowanego tekstu będzie zatem analiza relacji amerykańsko-saudyjskich w perspektywie krótkoterminowej, bo zaledwie w okresie niepełnej I kadencji wywodzącego się z Partii Republikańskiej prezydenta Trumpa, jednak z uwzględnieniem prowadzonej kampanii wyborczej w 2016 roku i czasu ubiegania się o reelekcję. Celem będzie również wskazanie wiodących determinant wzajemnych relacji, a tym samym ukazanie czynników, które sprawiają, że stosunki na linii Waszyngton – Rijad u schyłku drugiej dekady XXI wieku można z pełnym przekonaniem traktować i określać w kategoriach kooperacji symbiotycznej (*symbiotic cooperation*).

Determinanty relacji amerykańsko-saudyjskich w drugiej dekadzie XXI wieku

Analizując uwarunkowania relacji amerykańsko-saudyjskich, które u schyłku drugiej dekady XXI wieku determinują ich symbiotyczny charakter, należy przede wszystkim podkreślić, że owe relacje zbudowane są na solidnych, długoletnich, wielopoziomowych i wielopłaszczyznowych zależnościach. Można zatem wskazać kilka płaszczyzn ich wzajemnego przenikania się i bilateralnego przywiązania.

Wyjątkowa rola przypisana Arabii Saudyjskiej w bliskowschodniej polityce Stanów Zjednoczonych jest głównie efektem geopolitycznego położenia państwa Saudów. Jego strategiczność skupia się zaś wokół dwóch czynników. Po pierwsze, wynika ona z wielkości terytorialnej⁷ i położenia

6 A. RIECK: *Iraq and Saudi Arabia: from Rivalry to Confrontation*. In: *Iraq: Power and Society*. Eds. D. HOPWOOD, H. SHOW, T. KOSZINOWSKI. Oxford 1993, s. 319–326.

7 Arabia Saudyjska zajmuje obszar 2149,7 tys. km², co sprawia, że jest największym terytorialnie państwem w regionie Bliskiego Wschodu. Drugą lokatę zajmuje Islamska Re-

nad Zatoką Perską, pod której dnem i w której subregionie ulokowane są największe w skali globu zasoby ropy naftowej. Po wtóre wiąże się z położeniem w pobliżu innych – mimo że terytorialnie maleńkich, to jednak bogatych w złoża ropy naftowej i gazu ziemnego – konserwatywnych monarchii bliskowschodnich (Zjednoczonych Emiratów Arabskich, Bahrajnu, Kataru czy nawet Kuwejtu⁸), które, pozostając w orbicie wpływów Arabii Saudyjskiej, znajdują się jednocześnie w obszarze influencji Stanów Zjednoczonych, a tym samym orientację w ich polityce zagranicznej bez wątpienia można określić jako proamerykańską⁹.

Następną determinantą, która sprawia, że Arabia Saudyjska pozostaje strategicznie ważna w amerykańskiej polityce bliskowschodniej, jest fakt, że w percepcji amerykańskich elit rządzących pełni ona rolę państwa bufora przed potencjalną ekspansją Islamskiej Republiki Iranu w regionie, a tym samym stanowi skuteczną zaporę przed urzeczywistnieniem koncepcji szyickiego półksiężyca, która szczególnie bliska jest władzom w Teheranie¹⁰. Ogniwem scalającym i umacniającym amerykańsko-saudyjskie relacje jest zatem wspólny wróg, którego obydwaj państwa upatrują w Islamskiej Republice Iranu. Arabia Saudyjska, działając na rzecz osłabienia szyickiego Iranu, zgodnie z wizją Białego Domu, pełni rolę stabilizatora w regionie Bliskiego Wschodu i funkcję partnera zapewniającego proamerykańskość częściowo zdominowanych przez szyitów monarchii położonych nad Zatoką Perską. Z kolei z perspektywy Rijadu USA, dając Saudom milczące przyzwolenie na działania z pozycji *hard power* w imię utrzymania regionalnego *status quo* i obrony żywotnych saudyjskich interesów, jako jedyne są w stanie powstrzymać mocarstwowe ambicje Teheranu i ograniczyć możliwości jego realnego oddziaływania w regionie Bliskiego Wschodu – dotyczy to zwłaszcza tych obszarów saudyjsko-irańskich *proxy wars* (na terytorium Bahrajnu, Syrii oraz Jemenu¹¹), które w perspektywie średnioterminowej powinny stać się domeną wpływów saudyjsko-amerykańskich¹². Z perspektywy władz w Rijadzie Teheran

publika Iranu; *Saudi Arabia*. The World Factbook. <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/sa.html> [data dostępu: 23.08.2019].

8 J. BLAS: *How U.S. Policy on Iran Got Stuck Between Saudi Arabia and Kuwait*. 25.10.2018. <https://www.bloomberg.com/news/articles/2018-10-25/how-u-s-policy-on-iran-got-stuck-between-saudi-arabia-and-kuwait> [data dostępu: 22.08.2019].

9 D. PUSTELNIK, A. LUCIC: *American Relations with Saudi Arabia: An Assessment of Shifting Policies*. "National Security And The Future" 2009, No. 10, s. 16.

10 A.A. YATEEM: *The Predicament of Shia Fundamentalism in Bahrain*. "Central European Journal of International and Security Studies" 2014, No. 3, s. 97–100.

11 T. RUYS, L. FERRO: *Weathering the Storm: Legality And Legal Implications of the Saudi-Led Military Intervention in Yemen*. "International & Comparative Law Quarterly" 2016, Vol. 65, Issue 1, s. 61–70.

12 M. KALDOR: *New and Old Wars. Organized Violence in a Global Era*. Cambridge 2014, s. 164–166.

to zatem najgroźniejszy konkurent w rywalizacji o miano hegemonu w regionie bliskowschodnim. Obawy Rijadu stanowią zaś implikację faktu, że na terytorium Arabii Saudyjskiej, co prawda dominuje islam sunnicki (85–90%) – czy raczej radykalny jego odłam wahabizm¹³, oparty na naukach najbardziej restrykcyjnej szkoły koranicznej: hanbalizmie¹⁴ – jednak aż 10–15% społeczeństwa stanowią wyznawcy islamu szyickiego, którzy skupieni są w Prowincji Wschodniej¹⁵, strategicznej, bogatej w złoża ropy naftowej i narażonej na działania destabilizacyjne ze strony władz w Teheranie części państwa¹⁶.

Kolejna przesłanka, która w znaczącym stopniu determinuje amerykańsko-saudyjskie relacje, sprowadza się do płaszczyzny energetycznej. Arabia Saudyjska to bowiem państwo dysponujące największymi w regionie Bliskiego Wschodu zasobami surowców energetycznych – zwłaszcza ropy naftowej. Saudi Aramco¹⁷ to największy na świecie pod względem dziennego wydobycia surowców państwowy koncern paliwowo-chemiczny, który zajmuje się poszukiwaniem i wydobyciem ropy naftowej¹⁸. Jako jeden z liderów światowej produkcji ropy Saudi Aramco zaspokaja około 13% zapotrzebowania globalnego na ten surowiec. Arabia Saudyjska, która nieformalnie przewodzi działaniom Organizacji Państw Eksportujących Ropę Naftową (OPEC), plasuje się zaś na pierwszym w skali globalnej miejscu pod względem wielkości eksportu ropy naftowej (7 341 mln bary-

13 Warto zauważyć, że w kolejnych raportach dotyczących przestrzegania praw człowieka Arabia Saudyjska permanentnie wskazywana jest jako państwo, w którym łamane są fundamentalne, przysługujące każdej jednostce prawa i wolności osobiste. Strona amerykańska – mimo słów krytyki pod adresem Rijadu – jednak przede wszystkim eksponuje symboliczne w swej istocie reformy (jak przyznanie Saudyjkom prawa jazdy czy możliwości wchodzenia na stadiony piłkarskie), które zachodzą w królestwie w ramach programu *Vision 2030*; *Saudi Crown Prince Mohammad, President Trump and Vision 2030*. <https://www.tacticalreport.com/saudi-crown-prince-mohammad-president-trump-and-vision-2030/> [data dostępu: 27.08.2019]; *Saudi Arabia. Events of 2018. World Report 2019*. Human Rights Watch. <https://www.hrw.org/world-report/2019/country-chapters/saudi-arabia> [data dostępu: 25.08.2019].

14 I.G. ZEPP JR.: *A Muslim Primer. Beginner's Guide to Islam*. London 1992, s. 147.

15 W zdominowanej przez szyitów Prowincji Wschodniej – dokładnie w Ghawar – znajdują się największe w skali globu złoża łądowe ropy naftowej; F. WEHREY: *The Forgotten Uprising in Eastern Saudi Arabia*. Washington 2013, s. 4–18.

16 Sprzeczności interesów saudyjsko-irańskich i rywalizacja w sferze religijnej szczególnie widoczna była podczas wydarzeń Arabskiej Wiosny w 2011 roku, zarówno w obszarze saudyjskiej Prowincji Wschodniej, jak również na terytorium innych państw, zwłaszcza podczas perłowej rewolucji w Bahrajnie; R. RIEGER: *In Search of Stability: Saudi Arabia and the Arab Spring*. Cambridge 2014, s. 4–8.

17 *Saudi Aramco*. <https://www.saudiaramco.com/en/workingwithus/suppliers/become-a-supplier> [data dostępu: 23.08.2019].

18 S.M. SCWEBEL: *The Kingdom of Saudi Arabia and Aramco Arbitrate the Onassis Agreement*. "The Journal of World Energy Law & Business" 2010, Vol. 3, Issue 3, s. 245–256.

łek dziennie), na drugim miejscu po Wenezueli (303,3 mld baryłek; 17,5% w skali globu) pod względem posiadanych rezerw tego surowca (2977 mld baryłek – stan na koniec 2018 roku; 17,2% w skali globu), jak również na drugim miejscu po USA (669,4 mln ton; 15-procentowy udział w globalnej produkcji wzrósł po wykorzystaniu źródeł łupkowych) pod względem wydobycia ropy naftowej (Arabia Saudyjska – 578,3 mln ton; 12,9% udziału w światowej produkcji)¹⁹, co niewątpliwie stawia ją w roli decydenta na globalnym rynku surowców energetycznych. Arabia Saudyjska posiada nie tylko istotny wpływ na globalny rynek surowców energetycznych i ceny ropy naftowej, ale również pozostaje jedynym na świecie *swing producer*, a zatem – w przeciwieństwie do USA – takim producentem ropy, który jest w stanie w bardzo krótkim czasie dodawać lub odejmować kilkaset tysięcy baryłek dziennej produkcji tego surowca. Faktem jest zatem, że Stany Zjednoczone są coraz bardziej niezależne energetycznie, a według prognoz Międzynarodowej Agencji Energetycznej (MAE) do końca 2021 roku staną się eksporterem netto ropy, zaś w 2024 roku będą eksportowały już około 4 mln baryłek dziennie, jednak ich zdolności kształtowania międzynarodowego rynku energetycznego wciąż pozostają ograniczone i tylko kooperacja z Arabią Saudyjską daje im instrumenty efektywnego kształtowania i wpływania na materię rynku ropy naftowej zgodnie z własnymi oczekiwaniami i interesami²⁰.

Co równie ważne, nie tylko polityka energetyczna, lecz także stosunki handlowe pozostają istotnymi i trwałymi atrybutami relacji amerykańsko-saudyjskich. Arabia Saudyjska pozostaje bowiem największym partnerem handlowym USA na Bliskim Wschodzie²¹. Saudyjskie

19 BP *Statistical Review of World Energy 2019*. June 2019, s. 14, 17. <https://www.bp.com/content/dam/bp/business-sites/en/global/corporate/pdfs/energy-economics/statistical-review/bp-stats-review-2019-full-report.pdf> [data dostępu: 25.08.2019].

20 R.L. KLEINBERG: *Is the U.S. Oil Industry Dominant? On the Verge of Oblivion? Neither.* "The New York Times" 7.10.2019. <https://www.nytimes.com/2019/10/07/business/United-States-tight-oil-market.html> [data dostępu: 10.10.2019].

21 W 2015 roku saudyjski eksport do Stanów Zjednoczonych szacowany był na poziomie ponad 19,7 mld USD, co jednak oznaczało ogromny spadek w porównaniu z jego wartością z 2008 roku – 54,8 mld USD. W 2017 roku wciąż odnotowywano tendencję malejącą rzędu 16,3 mld USD. Należy w tym miejscu podkreślić, że w znacznym stopniu wartość obrotów handlowych pomiędzy Arabią Saudyjską a USA jest podyktowana z jednej strony importem przez USA węglowodorów (ropy naftowej) z Arabii Saudyjskiej, a z drugiej strony przywozem do Arabii Saudyjskiej broni, maszyn i pojazdów pochodzących ze Stanów Zjednoczonych. Wahania wielkości i wartości w bilateralnych relacjach handlowych stanowią zatem implikację ogólnoświatowych trendów na rynku ropy naftowej, w tym spadku globalnych cen ropy w latach 2014–2017, przy jednoczesnym wzroście krajowej produkcji tego surowca w USA; C.M. BLANCHARD: *Saudi Arabia: Background and U.S. Relations*. Congressional Research Service Report, 21.09.2018. <https://fas.org/sgp/crs/mideast/RL33533.pdf> [data dostępu: 28.08.2019].

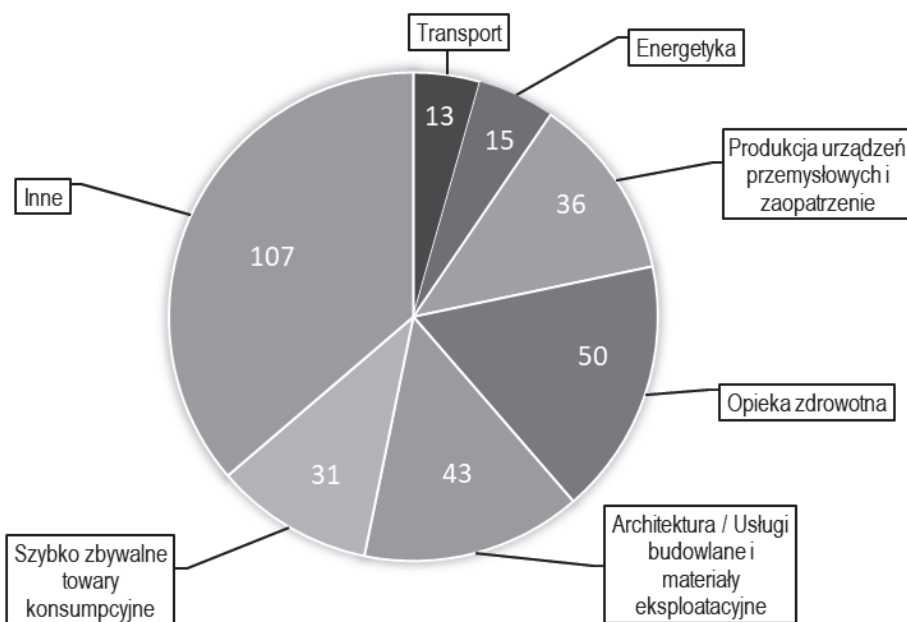
miasta przemysłowe, takie jak Jubail czy Yanbu, zostały zaprojektowane przez największą firmę inżynieryjno-budowlaną w Stanach Zjednoczonych Bechtel, a Saudi Industrial Development Fund powstał dzięki wsparciu amerykańskiego Chase Manhattan Bank. Saudyjska sieć elektryczna wykorzystuje standardy amerykańskie i została w dużej mierze zaprojektowana przez amerykańską firmę inżynieryjną Stone and Webster. Do tego największe petrochemiczne spółki *joint venture* należą do amerykańskich Sabc, ExxonMobil czy ChevronTexaco²². Ponadto od grudnia 1993 roku funkcjonuje Amerykańsko-Saudyjska Rada Biznesu (The U.S.-Saudi Arabian Business Council – USSABC), która skupia liderów finansjery z obydwu państw²³, a dzięki wsparciu Waszyngtonu 11 grudnia 2005 roku Arabia Saudyjska została przyjęta w poczet członków Światowej Organizacji Handlu (WTO) jako 149 państwo²⁴. W latach 2009–2019 USSABC ułatwiła zawarcie bilateralnych kontraktów handlowych i inwestycyjnych na kwotę przekraczającą 200 mln USD. Tylko w 2018 roku, realizując projekt „Vision 2030” i podejmując tym samym działania na rzecz umocnienia relacji pomiędzy podmiotami gospodarczymi z USA a podmiotami rządu saudyjskiego w kluczowych branżach, takich jak energetyka, petrochemia, obronność, lotnictwo cywilne czy logistka, USSABC zorganizowała w USA 7 ekskluzywnych wydarzeń branżowych, w których wzięło udział 752 przedstawicieli świata biznesu. W dodatku członkowie USSABC uczestniczyli w wielu zewnętrznych wydarzeniach, w tym w licznych spotkaniach i targach zorganizowanych w 17 stanach USA, w wyniku których ponad 1000 nowych firm zostało wprowadzonych na saudyjski rynek, a ponad 2500 nowych kontraktów zostało podpisanych przez zainteresowane strony. Amerykańsko-Saudyjska Rada Biznesu konsekwentnie wspiera przy tym przedsiębiorstwa działające na terenie Pensylwanii, na Florydzie, w Oregonie czy Waszyngtonie w ramach inicjatywy stanowej zainicjowanej pod koniec pierwszej dekady XXI wieku. USSABC odegrała kluczową rolę m.in. w ułatwianiu wielomilionowego kontraktu pomiędzy producentem ciepłej wody z Pensylwanii a podmiotem z Arabii Saudyjskiej. Jest to o tyle istotne, że przy obecnej szybkiej ekspansji w sektorze budowlanym wielkość rynku podgrzewaczy wody w Arabii Saudyjskiej przekroczy 20 mln do 2024 roku i obszar ten jako kolejny będzie penetrowany z ogromnym sukcesem przez amerykańskich inwestorów do

22 J.E. DAVID: *US, Gulf Countries Form New Group to Stem Flow of Terror Financing*. 21.05.2017. <https://www.cnn.com/2017/05/21/us-gulf-countries-form-new-group-to-stem-flow-of-terror-financing.html> [data dostępu: 13.09.2019].

23 *The U.S.-Saudi Arabian Business Council*. <https://us-sabc.org/about-us/success-stories/> [data dostępu: 12.09.2019].

24 A. ŁUKASZEWICZ: *Królestwo na rozstajnych drogach. Perspektywy przemian społeczno-ekonomicznych w Arabii Saudyjskiej*. „Przegląd Orientalistyczny” 2006, nr 1–2, s. 84–95.

2024 roku²⁵. Reasumując, można zatem stwierdzić, że amerykańsko-saudyjska kooperacja w drugiej dekadzie XXI wieku w szeroko pojętej materii handlowej sprowadza się do 4 sfer: 1) permanentnych dążeń na rzecz wzrostu wartości amerykańskiego eksportu do Arabii Saudyjskiej; 2) ekspansji saudyjskich zdolności produkcji ropy naftowej, tak by zaspokoić amerykańskie i globalne potrzeby w tym zakresie; 3) umacniania USA w roli kluczowego partnera handlowego Arabii Saudyjskiej; 4) stworzenia Saudyjczykom warunków i możliwości podejmowania nauki w Stanach Zjednoczonych i uzyskiwania wyższego wykształcenia w USA, co w przyszłości będzie stanowić ułatwienie dla szeroko pojętej bilateralnej kooperacji gospodarczej i wymiany biznesowej.

WYKRES 1. Liczba amerykańsko-saudyjskich transakcji handlowych wg branży

ŹRÓDŁO: Opracowanie własne na podstawie: *The U.S.-Saudi Arabian Business Council...*

Wśród kluczowych uwarunkowań determinujących w XXI wieku kształt relacji pomiędzy Stanami Zjednoczonymi a Arabią Saudyjską należy również wyeksponować szeroko pojętą płaszczyznę militarną i bezpieczeństwa, w tym kooperację na rzecz walki z międzynarodowym terroryzmem i dżihadyzmem. Analizując wpierw materię współpracy w sferze militarnej, należy przynajmniej wspomnieć, że tylko w latach 2009–2015 Stany Zjednoczone zawarły z Arabią Saudyjską dwustronne umowy o sprzedaży broni opiewające na ponad 58 mld

²⁵ *The U.S.-Saudi Arabian Business Council...*

USD²⁶. Od marca 2015 roku wyszkolona przez USA saudyjska armia wykorzystwała podczas operacji wojskowej w Jemenie broń pochodzącą ze Stanów Zjednoczonych²⁷, a także amerykańską pomoc logistyczną i dane wywiadowcze. Należy również podkreślić, że w okresie prezydentury Baracka Obamy – m.in. ze względu na pojawiające się kryzysy i konflikty wewnętrzne w państwach Bliskiego Wschodu i Afryki Północnej (procesy Arabskiej Wiosny, wojna domowa w Syrii czy wojna w Jemenie) grożące daleko posuniętą destabilizacją – władze w Rijadzie były postrzegane i traktowane przez amerykańskie elity rządzące (i to pomimo rozbieżności stanowisk w tej materii w Kongresie USA i silnej krytyki wystosowywanej przez część kongresmenów wobec bezrefleksyjnej amerykańsko-saudyjskiej *symbiotic cooperation*²⁸) w kategoriach priorytetowego, lojalnego, stabilnego i strategicznego sojusznika regionalnego. By utrzymać taki stan rzeczy, prezydent Barack Obama podejmował zaś szereg inicjatyw na rzecz jeszcze większego zbliżenia obu państw i militarnego uzależnienia Arabii Saudyjskiej od USA. Realizując tak określone cele, administracja Baracka Obamy bezprawne interwencje zbrojne Rijadu w szyickim Bahrajnie (2011 rok) czy kolejne w Jemenie (od marca 2015 roku) potraktowała jako naturalny stan rzeczy (w kategoriach wyboru mniejszego zła), ograniczając się jedynie do słów upomnienia i niczego nieniosącej ze sobą krytyki²⁹.

Percepcja Arabii Saudyjskiej jako państwa filarowego w kręgu cywilizacji muzułmańskiej kooperującego z USA w sferze militarnej i bezpieczeństwa jest z perspektywy Stanów Zjednoczonych również istotna, gdyż Rijad postrzegany jest jako strategiczny partner Waszyngtonu w działaniach na rzecz walki (wojny) z międzynarodowym terroryzmem, sojusznik w działaniach podejmowanych na rzecz stabilizacji na Bliskim Wschodzie oraz pokonania (wyeliminowania/zmarginalizowania) Al-Kaidy i tzw. Państwa Islamskiego (ISIS). Po okresie zdystansowania (ochłodzenia) w relacjach bilateralnych, do którego doszło po zamachach terrorystycznych dokonanych 11 września 2001 roku na World Trade Center

26 J. DERKS: *The Future of the U.S.-Saudi Arabia Relationship*. University of Central Florida, The Prince Mohammad bin Fahd Program for Strategic Research and Studies. <https://sciences.ucf.edu/pmbfprogram/future-u-s-saudi-arabia-relationship/> [data dostępu: 22.08.2019].

27 C.M. BLANCHARD: *Saudi Arabia: Background and U.S. Relations*. Congressional Research Service Report, 10.03.2011. <http://www.fas.org/sgp/crs/mideast/RL33533.pdf> [data dostępu: 20.08.2019].

28 *Congress and the War in Yemen: Oversight and Legislation 2015–2019*. Congressional Research Service Report, 6.09.2019. <https://fas.org/sgp/crs/mideast/R45046.pdf> [data dostępu: 15.09.2019].

29 M. KELEMEN: *The U.S. And The War In Yemen*. 29.08.2019. <https://www.npr.org/2019/08/29/755323036/the-u-s-and-the-war-in-yemen> [data dostępu: 12.09.2019].

w Nowym Jorku i Pentagon, gdy okazało się, że 15 z 19 zamachowców samobójców legitymowało się saudyjskim pochodzeniem³⁰, władze Arabii Saudyjskiej podjęły ogromny wysiłek, by przywrócić głębszą współpracę i wzajemne zaufanie na linii Waszyngton – Rijad. Najważniejsze działania władz w Rijadzie skupiły się zaś na zwalczaniu dżihadystów funkcjonujących zarówno na terenie Arabii Saudyjskiej, jak i szerzej w regionie Bliskiego Wschodu³¹. Tym samym w ramach wojny prowadzonej przez USA ze zwolennikami radykalnego islamu Rijad podjął wiele inicjatyw, by udowodnić, że pozostaje wiarygodnym sojusznikiem Białego Domu³². Nie tylko aresztował członków Al-Kaidy Półwyspu Arabskiego (Al-Qaeda in the Arabian Peninsula – AQAP) oraz sympatyków tzw. Państwa Islamskiego działających na terenie królestwa, ale również zaangażował się po stronie opozycji reżimowej w działania na rzecz zakończenia wojny domowej w Syrii³³ i stał się ważnym członkiem koalicji przeciwko

30 H. GERMAN: *The Terrorist Attack on America*. In: *11 September. Religious Perspectives on the Causes and Consequences*. Eds. I. MARKHAM, I.M. ABU-RABI. Oxford 2002, s. 7–13.

31 W maju 2014 roku ministerstwo spraw wewnętrznych Arabii Saudyjskiej oszacowało, że co najmniej 1200 Saudyjczyków podróżowało, by walczyć po stronie dżihadystów w Syrii, a niektóre dane wskazywały, iż liczba ta mogła oscylować nawet w granicach 2500. W tym samym czasie lider ISIS Abu Bakr al Baghdadi agresywnie zakwestionował przywódców saudyjskich jako obrońców islamu i realizatorów zasad sunnickiego salafizmu, określając ich niewolnikami krzyżowców i sprzymierzeńcami Żydów, a także oskarżając o porzucenie sunnickich Palestyńczyków, Syryjczyków i Irakińczyków. W serii filmów wydanych w połowie grudnia 2015 roku przez ISIS widoczna była skoordynowana kampania medialna potępiająca rodzinę Saudów jako zdrajców islamu i przyjaciół Stanów Zjednoczonych. W styczniowym wydaniu magazynu „Dabiq” (2016) ISIS nawoływało do przeprowadzania religijnie usprawiedliwionych zamachów na saudyjskich duchownych. W lipcu 2016 roku ISIS przeprowadziło serię trzech zamachów bombowych na konsulat generalny USA w Dżuddzie, meczet w Medynie i szyicki meczet w Prowincji Wschodniej. Saudyjska policja aresztowała wówczas ponad 1600 osób podejrzanych o sympatyzowanie z tzw. Państwem Islamskim; C.M. BLANCHARD: *Saudi Arabia: Background and U.S. Relations*. Congressional Research Service Report, 20.09.2016. <https://apps.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/1017814.pdf> [data dostępu: 29.08.2019].

32 Wsparcie udzielane ze strony Arabii Saudyjskiej dla koalicji walczącej z tzw. Państwem Islamskim wzbudzało wiele kontrowersji. Z jednej bowiem strony Rijad oficjalnie wspierał wysiłki społeczności międzynarodowej na rzecz pokonania ISIS, ale z drugiej Saudyjczycy, jako prywatne jednostki, wspierali finansowo działalność ugrupowań dżihadystycznych, takich jak chociażby Front An-Nusra – ugrupowanie dżihadystów będących w latach 2011–2016 siatką Al-Kaidy w Syrii; L.P. BOGHARDT: *Saudi Funding of ISIS*. The Washington Institute, 23.06.2014. <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/saudi-funding-of-isis> [data dostępu: 19.08.2019].

33 Rijad pełnił również funkcję dobrych usług w ramach miejsca spotkań syryjskich sił opozycyjnych, które nie zostały uznane za organizacje terrorystyczne, co miało pomóc w odsunięciu od władzy Baszara al-Asada; M. HYRA: *Zaangażowanie Arabii Saudyjskiej w aktualne konflikty zbrojne na Bliskim Wschodzie – przyczyny i perspektywy*. „Przegląd Geopolityczny” 2016, nr 17, s. 54–55.

tw. Państwu Islamskiemu, której przewodziły Stany Zjednoczone. Król Arabii Saudyjskiej Salman ibn Abd al-Aziz Al Saud wielokrotnie publicznie potępiał sprawców kolejnych zamachów terrorystycznych, do których dochodziło w Europie Zachodniej, i wzywał członków społeczności międzynarodowej do podwojenia wysiłków w wojnie z terroryzmem³⁴. Współpraca w zakresie walki z terroryzmem pozostawała zatem strategiczną cechą relacji amerykańsko-saudyjskich. Eksperti z obu państw wymieniali się danymi wywiadowczymi, a Federalne Biuro Śledcze i Departament Skarbu współpracowały z saudyjskimi ekspertami finansowymi w zakresie funkcjonowania organizacji bankowych, charytatywnych czy prania pieniędzy, aby uniemożliwić grupom terrorystycznym zdobywanie źródeł finansowania. Dla potwierdzenia tej współpracy często upubliczniano osiągnięte dzięki niej sukcesy. Dotyczyło to m.in. wskazówki, której udzielił saudyjski wywiad w 2010 roku na temat spisku polegającego na wysłaniu ładunków wybuchowych z Jemenu do USA kurierem. Jak również aresztowania w 2016 roku w Bejrucie Ahmeda al-Mughassila, organizatora zamachu bombowego w 1996 roku w Arabii Saudyjskiej, co było możliwe dzięki kooperacji między USA, Libanem i Arabią Saudyjską³⁵.

Reasumując, należy jednak zauważyć, że pomimo wyraźnego i silnego zaangażowania Arabii Saudyjskiej w walkę z dżihadyzmem, a nawet krytyki pod adresem Białego Domu dotyczącej niewystarczającego zaangażowania sił zbrojnych w przeciwdziałanie międzynarodowemu terroryzmowi, które Rijad wiązał przede wszystkim z *regime change* w Syrii, niektórzy członkowie Kongresu USA pozostawali sceptyczni wobec *symbiotic cooperation*. Część z nich niezmiennie i bezrefleksyjnie stała zaś na stanowisku, że Arabia Saudyjska jest jednym z największych i najbardziej pewnych sojuszników USA (Zachodu) w wojnie prowadzonej z radykalnym islamem, który funkcjonował pod postacią tzw. Państwa Islamskiego³⁶ i stanowił wspólne zagrożenie dla bezpieczeństwa wewnętrznego Arabii Saudyjskiej, regionalnego (bliskowschodniego) oraz międzynarodowego. Bez udziału Arabii Saudyjskiej pokonanie ISIS w percepcji

34 N. OBAID: *Saudi Arabia's Master Plan Against ISIS, Assad and Iran in Syria*. Harvard Kennedy School, 16.02.2016. <https://www.belfercenter.org/publication/saudi-arabias-master-plan-against-isis-assad-and-iran-syria> [data dostępu: 2.01.2019].

35 J. DERKS: *The Future of the U.S.-Saudi Arabia Relationship*. University of Central Florida, The Prince Mohammad bin Fahd Program for Strategic Research and Studies. <https://sciences.ucf.edu/pmbfprogram/future-u-s-saudi-arabia-relationship/> [data dostępu: 12.01.2019].

36 C.M. BLANCHARD: *Saudi Arabia: Background and U.S. Relations*. Congressional Research Service Report, 23.01.2015. https://www.everycrsreport.com/files/20150123_RL33533_9c933c17a331ea41be_4550of14aa_9c29f8aa005f.pdf [data dostępu: 22.11.2018].

entuzjastów kooperacji symbiotycznej amerykańsko-saudyjskiej byłoby niemożliwe.

Analizując i podsumowując determinanty relacji amerykańsko-saudyjskich w drugiej dekadzie XXI wieku, które sprawiają, że można określać je mianem *symbiotic cooperation*, należy również podkreślić znaczącą pozycję kulturowo-religijną Arabii Saudyjskiej w świecie muzułmańskim, a zwłaszcza swego rodzaju prestiż w kręgu państw sunnickich. Król Arabii Saudyjskiej nosi oficjalnie tytuł strażnika dwóch świętych meczetów, a Mekka to miejsce pielgrzymek dla muzułmanów z całego świata. Atrybutem królestwa jest bowiem fakt, że uchodzi ono za kolebkę islamu, a historyczne terytoria *Hidżazu* to ziemia święta dla jego wyznawców. Na terenie Arabii Saudyjskiej w 622 roku n.e. miała miejsce *hidżra* – ucieczka proroka Muhammada z Mekki do Medyny, która zwieńczyła okres *al-dżahiliji* (niewiedzy, wieków ciemnych, które poprzedzały narodziny islamu). Co więcej, kolejni władcy Arabii Saudyjskiej – chociaż nie są bezpośrednio spokrewnieni z prorokiem Muhammadem, a sam ród Saudów wywodzi się od hodowcy wielbłądów, który na teren dzisiejszego królestwa przywędrował z Omanu³⁷ – postrzegani są w muzułmańskiej *ummie* jako Ci, którzy powinni strzec tradycji muzułmańskiej. Co przy tym szczególnie istotne – do lat 90. XX wieku wahabici ograniczali swoją działalność do terenów Arabii Saudyjskiej, natomiast w kolejnych dziesięcioleciach jednym z wiodących celów stała się dla nich ekspansja wahabizmu (pojmowana w kategoriach fundamentalizmu muzułmańskiego) zarówno w skali regionalnej, jak i globalnej³⁸.

Amerykańsko-saudyjska *symbiotic cooperation* w okresie prezydentury Donalda Trumpa

Sojusz pomiędzy Arabią Saudyjską a Stanami Zjednoczonymi wydaje się u swych podstaw niepodważalny również u schyłku drugiej dekady XXI wieku. Można postawić dosyć jednoznaczną tezę, że z owego sojuszu obie strony przez kolejne dziesięciolecia czerpały i będą również w przyszłości czerpać niebagatelne korzyści, nie tylko w szeroko pojętej sferze gospodarczej, ale również na zasadach politycznej transakcji

37 G. MAŁACHOWSKI: *System konstytucyjny Arabii Saudyjskiej*. Warszawa 2011, s. 31–32.

38 D. UNGUREANU: *Wahhabism, Salafism and the Expansion of Islamic Fundamentalist Ideology*. https://www.fssp.uaic.ro/argumentum/Numarul%2010/11_Ungureanu_tehno.pdf [data dostępu: 25.08.2019].

barterowej. Należy jednak zauważyć i wyraźnie podkreślić, że w kolejnych dziesięcioleciach, a zwłaszcza w dwóch pierwszych dekadach XXI wieku nastąpiła pewnego rodzaju redefinicja czynników warunkujących wzajemne postrzeganie się obu państw. USA, mając na uwadze brak stabilności polityczno-gospodarczej państw Bliskiego Wschodu i ogromną konfliktożenność tej części świata, jak również wzrost zagrożeń dżihadystycznych, od wielu lat podejmują przede wszystkim działania na rzecz energetycznej niezależności, w czym odnoszą coraz większe sukcesy. Z kolei Arabia Saudyjska urasta do rangi regionalnego mocarstwa i będąc świadomą nie tylko swojej pozycji, ale również ważkości pozostawania dla Waszyngtonu priorytetowym sojusznikiem w regionie, nie waha się coraz częściej sięgać po instrumenty natury *hard power*, niejednokrotnie wykraczające poza normy prawa międzynarodowego. Działania Rijadu od wielu lat są nie tylko szeroko komentowane wśród amerykańskiego społeczeństwa, ale dzielą również amerykańskie elity rządzące na dwa przeciwległe obozy. Pierwszy z nich skupia tzw. *sau-do-entuzjastów* – zwolenników bezkrytycznego *symbiotic cooperation* realizowanego w imię współpracy na rzecz efektywnego powstrzymania ekspansji zagrożeń dżihadystycznych, marginalizacji roli Islamskiej Republiki Iranu i kooperacji w sektorze energetycznym. Drugi obóz to tzw. *sau-do-realiści* – przeciwnicy bezrefleksyjnego pogłębiania amerykańsko-saudyjskich powiązań, zwolennicy uniezależnienia się USA od saudyjskiego rynku ropy, i ta część amerykańskiego establishmentu postrzegająca Arabię Saudyjską w kategoriach państwa, w którym łamane są fundamentalne prawa człowieka i wspierany jest radykalny islam (a także dżihadyzm) oraz jego ekspansja w skali globalnej. Analizując stanowisko prezydenta Trumpa i jego usytuowanie w ramach tak określonych dwóch obozów, można bez wątplenia stwierdzić, że mimo pojawiających się sygnałów o przewartościowywaniu prosaudyjskiej polityki, krytycznym podejściu do wielu polityczno-ekonomicznych decyzji Rijadu (zabójstwa dziennikarza Dżamala Chaszodżdżiego czy ograniczaniu przez Rijad wydobywania ropy naftowej) i przesunięciu w stronę *sau-do-realistów* pozostaje on liderem obozu *sau-do-entuzjastów*.

Ekspłorując zatem stosunki na linii Waszyngton – Rijad w okresie administracji prezydenta Trumpa, warto sięgnąć do okresu poprzedzającego jego prezydenturę, a zwłaszcza do czasu kampanii wyborczej, w trakcie której pojawiały się sygnały o możliwym negatywnym przewartościowywaniu w relacjach amerykańsko-saudyjskich, a nawet degradacji pozycji Rijadu w polityce bliskowschodniej Stanów Zjednoczonych. Donald Trump, jako kandydat z ramienia Partii Republikańskiej, krytykował bowiem swoją główną kontrkandydatkę Hillary Clinton za przyjmowanie pieniędzy od państw, które swój system społeczno-polityczno-gospodarczy

opierały na radykalnym islamie. I chociaż nie wskazywał wówczas konkretnie, które kraje miał na myśli, to z wielu przemówień czy udzielonych wywiadów można było wnioskować, że chodzi mu o Arabię Saudyjską oraz Katar. Zarówno Donald Trump, jak i Michael Flynn (wówczas jeden z najbliższych doradców przyszłego prezydenta) stali na stanowisku, iż ani Arabia Saudyjska, ani Katar, nie są wiarygodnymi partnerami w walce z radykalnym islamem, terroryzmem międzynarodowym, a tym samym również nie stanowią efektywnych sojuszników w działaniach zmierzających do pokonania tzw. Państwa Islamskiego³⁹. Niezwykle istotnym sygnałem mogącym potwierdzać domniemania o odejściu republikańskiej administracji od bezrefleksyjnie prosaudyjskiej polityki było poparcie, jakiego Trump udzielił przyjętej we wrześniu 2016 roku przez Kongres USA antysaudyjskiej ustawie Justice Against Sponsorship of Terrorism Act (JASTA), która umożliwiała rodzinom ofiar zamachu terrorystycznego dokonanego 11 września 2001 roku pozywanie rządu i prywatnych obywateli Arabii Saudyjskiej do amerykańskich sądów za domniemane poparcie dla terroryzmu. JASTA stanowiła (i permanentnie stanowi) ogromne wyzwanie dla relacji amerykańsko-saudyjskich, gdyż po jej uchwaleniu ponad 850 rodzin ofiar zamachów terrorystycznych z 11 września 2001 roku i 1500 rannych Amerykanów złożyło pozwy, domagając się od Arabii Saudyjskiej odszkodowania⁴⁰. W ramach zapowiadanej reorientacji w polityce prosaudyjskiej Trump eksponował również konieczność wycofania amerykańskich sił zbrojnych z terytorium Arabii Saudyjskiej. Podkreślał przy tym, że to Rijad jest uzależniony w sferze bezpieczeństwa od decyzji USA, a groźby ze strony królestwa o wycofaniu 750 mld USD, które ulokowane były w Stanach Zjednoczonych, uznawał za bezzasadne⁴¹. Rijad nieustannie był wskazywany przez Trumpa jako źródło zagrożenia dla bezpieczeństwa międzynarodowego, a także miejsce ekspansji i wsparcia dla sił dżihadystycznych oraz radykalnego islamu, które należało efektywnie zwalczać.

Po wygranych wyborach i objęciu urzędu prezydenta Stanów Zjednoczonych, co nastąpiło 20 stycznia 2017 roku, antysaudyjska postawa prezentowana przez Trumpa i jego sztab wyborczy straciły jednak rację

39 K. FORSTER: *Donald Trump Still Does Business in Saudi Arabia, Despite Blaming the Country for 9/11*. 20.05.2016. <https://www.independent.co.uk/news/world/americas/donald-trump-saudi-arabia-911-business-deals-a7038991.html> [data dostępu: 29.08.2019].

40 M. ELMENSHAWY: *JASTA: Still a Thorn in the Side of US-Saudi Relations*. 26.03.2018. <https://www.aljazeera.com/indepth/opinion/jasta-thorn-side-saudi-relations-180326073806388.html> [data dostępu: 23.08.2019].

41 J. WUERTH: *Justice Against Sponsors of Terrorism Act: Initial Analysis*. 29.09.2016. <https://www.lawfareblog.com/justice-against-sponsors-terrorism-act-initial-analysis> [data dostępu: 28.08.2019].

bytu, a sama Arabia Saudyjska urosła do rangi kluczowego i sprawdzonego przez kolejne dziesięciolecia sojusznika Białego Domu w regionie Bliskiego Wschodu, który zaczął być przede wszystkim postrzegany jako jedyny sojusznik regionalny będący w stanie zahamować polityczne ambicje wrogiej USA i Izraelowi Islamskiej Republiki Iranu.

Kilka dni po objęciu urzędu prezydent Trump odbył więc rozmowę telefoniczną z królem Arabii Saudyjskiej Salmanem Ibn Abd al-Azizem Al Saudem. Pojawiły się wówczas oświadczenia obu stron o woli kooperacji w Syrii i Jemenie mającej na celu rozwiązanie eskalujących tam konfliktów i usunięcie widma klęski humanitarnej (Jemen), a także przyjęcia wspólnej linii politycznej wobec Teheranu, zacieśnienia współpracy gospodarczej, wojskowej i antyterrorystycznej⁴². Najbardziej spektakularnym wyrazem utrzymania strategiczności relacji bilateralnych była jednak bliskowschodnia podróż Trumpa, którą rozpoczął 20 maja 2017 roku od wizyty złożonej w Arabii Saudyjskiej. Rijad stał się zatem celem pierwszej podróży zagranicznej Trumpa na stanowisku prezydenta Stanów Zjednoczonych, co należało odczytywać w kategoriach ogromnego wyróżnienia i wskazania na dwóch najbliższych dla nowej administracji bliskowschodnich partnerów – Arabię Saudyjską i Izrael (drugi cel pobytu prezydenta Trumpa na Bliskim Wschodzie).

Wizyta w państwie Saudów bez wątpienia implikowała wzmocnieniem kooperacji bilateralnej na wielu polach i poziomach. Przede wszystkim w trakcie Arab Islamic American Summit w Rijadzie, w którym uczestniczyło ponad 50 przywódców świata muzułmańskiego⁴³, Stany Zjednoczone, Arabia Saudyjska i inne sunnickie państwa Półwyspu Arabskiego podpisały porozumienie w sprawie zwalczania finansowania terroryzmu, którego implementacja miała być monitorowana przez Stany Zjednoczone. Jednym z ważniejszych elementów wspólnej walki z terroryzmem prowadzonej przez USA i państwa Zatoki Perskiej było proklamowanie przez prezydenta Donalda Trumpa i króla Salmana Ibn Abd al-Aziza Al Sauda utworzenia the Terrorist Financing Targeting Center (TFTC) oraz Global Center for Combating Extremist Ideology. Efektem obrad w ramach Arab Islamic American Summit było również ustanowienie regularnych spotkań na poziomie ministrów obrony i ministrów spraw zagranicznych ze strony Stanów Zjednoczonych i państw

42 *Saudi King Agrees in Call with Trump to Support Syria, Yemen Safe Zones: White House.* Reuters. 30.01.2017. <https://www.reuters.com/article/us-usa-trump-saudi/saudi-king-agrees-in-call-with-trump-to-support-syria-yemen-safe-zones-white-house-idUSKBN15D14L> [data dostępu: 23.08.2019].

43 *President Trump's Speech to the Arab Islamic American Summit.* 21.05.2017. <https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2017/05/21/president-trumps-speech-arab-islamic-american-summit> [data dostępu: 22.08.2019].

członkowskich Gulf Cooperation Council w ramach GCC-US Strategic Cooperation Forum⁴⁴.

Wizyta Trumpa w Arabii Saudyjskiej implikowała ponadto podjęcie licznych inicjatyw i zawarcie porozumień gospodarczo-politycznych, które wzmacniały amerykańsko-saudyjską *symbiotic cooperation*. Analizując tę materię, należy zwrócić uwagę na zawarte bilateralne umowy handlowe o łącznej wartości 350 mld USD. Pakiet umów przewidziany do realizacji na okres 10 lat objął m.in. kontrakt warty 110 mld USD na dostawy nowoczesnego amerykańskiego uzbrojenia, w tym okrętów Littoral Combat Ships, czołgów M1A2 Abrams, śmigłowców Black Hawk i CH-47F Chinook oraz systemów przeciwbalistycznych THAAD, a także dostawy pocisków PAC-3MSE. Niezwykle istotny element stanowiły również kontrakty związane z przemysłem wydobywczym o wartości 50 mld USD. Ponad 22 mld USD z tej sumy stanowiły porozumienia dotyczące zwiększenia udziału amerykańskich rafinerii i firm naftowych we współpracy z Saudi Aramco. Umowy obejmowały kooperację z koncernami GE, Honeywell czy McDermott. Co więcej, 40 mld USD Arabia Saudyjska zobligowała się zainwestować w projekty infrastrukturalne w USA, a także w sferę lotnictwa i kosmonautyki, energii, petrochemii i technologii informacyjnej⁴⁵.

Wizyta prezydenta Trumpa w Arabii Saudyjskiej i podpisane amerykańsko-saudyjskie porozumienia gospodarczo-wojskowe należało zatem z jednej strony odczytywać w kategoriach symbolicznego gestu eksponującego permanentne wzmacnianie strategicznego partnerstwa i kooperacji symbiotycznej potwierdzające priorytetowe miejsce Rijadu w polityce bliskowschodniej Stanów Zjednoczonych, ale z drugiej strony również jako ostrzeżenie wysunięte pod adresem władz w Teheranie, że Biały Dom przestał być zainteresowany równoważeniem sunnicko-szyickich wpływów mocarstw bliskowschodnich, jak miało to miejsce w okresie prezydentury Baracka Obamy. Administracja Trumpa wysyłała zatem jednoznaczny sygnał, że polityka USA będzie opierać się na permanentnym umacnianiu pozycji Arabii Saudyjskiej na płaszczyźnie militarnej i politycznej. Stany Zjednoczone podejmą wszelkie działania, by Rijad uczynić jedyną regionalną siłą odpowiedzialną za bezpieczeństwo na Bliskim Wschodzie, stabilizację tej części globu oraz walkę z międzynarodowym terroryzmem i dżihadyzmem również w skali globalnej. Administracja Trumpa nie pozostawiła tym samym wątpliwości, że Biały Dom w toczonej na Bliskim Wschodzie *proxy wars* (Syria oraz Jemen) popiera

44 J.E. DAVID: *US, Gulf Countries Form New Group to Stem Flow of Terror Financing*. 21.05.2017. <https://www.cnn.com/2017/05/21/us-gulf-countries-form-new-group-to-stem-flow-of-terror-financing.html> [data dostępu: 3.09.2019].

45 *Saudi Arabia and the Visit of President Trump*. June 2017, Report. https://www.saudiembassy.net/sites/default/files/WhitePaper_TrumpVisit_June2017.pdf [data dostępu: 1.09.2019].

Arabię Saudyjską i będzie dążył do wzmocnienia jej pozycji sojuszniczej, upatrując w niej skutecznej siły mającej za zadanie ukroczenie ambicji Islamskiej Republiki Iranu do przejęcia dominacji w regionie.

W okresie prezydentury Trumpa w relacjach amerykańsko-saudyjskich kwestia osłabienia pozycji Islamskiej Republiki Iranu odgrywa zatem niezwykle istotną rolę i stanowi jeden z zasadniczych czynników wzmacniających *symbiotic cooperation*. Należy bowiem zdecydowanie podkreślić, że twarda linia polityczna prezentowana przez administrację Trumpa zaczęła być w pełni kompatybilna z innymi strategicznymi kierunkami amerykańskiej polityki na Bliskim Wschodzie, w tym zwłaszcza z umacnianiem strategicznych relacji z Izraelem i Arabią Saudyjską – amerykańskimi *client states*, a jednocześnie głównymi wrogami i rywalami Islamskiej Republiki Iranu o hegemonię (w przypadku Rijadu) w regionie Bliskiego Wschodu. Potwierdzenie tej tezy stanowią niewątpliwie decyzje podjęte przez prezydenta USA w połowie 2018 roku – 8 maja Trump w imieniu Stanów Zjednoczonych jednostronnie wypowiedział bowiem układ nuklearny Joint Comprehensive Plan of Action (JCPA) zawarty z Iranem w 2015 roku, jak również zapowiedział wprowadzenie nowych sankcji w stosunku do Iranu i niejako zobligował pozostałych członków społeczności międzynarodowej (na zasadach szantażu politycznego i gospodarczego) do bezwarunkowego poparcia stanowiska Białego Domu. W przemówieniu oznajmującym zerwanie porozumienia nuklearnego z Teheranem prezydent USA eksponował, że irański reżim jest wiodącym państwowym sponsorem terroryzmu, promotorem radykalnego islamu, eksportuje niebezpieczne pociski, napędza konflikty na Bliskim Wschodzie, wspiera pełnomocników i milicje takich organizacji terrorystycznych, jak Hezbollah, Hamas, talibowie czy Al-Kaida⁴⁶. Należy jednak podkreślić, że Biały Dom w relacjach z państwami Bliskiego Wschodu – w tym zwłaszcza na linii Rijad i Teheran – stosuje podwójne standardy. Zerwanie JCPA i artykułowanie konieczności konfrontacji z Teheranem – postrzeganym i przedstawianym w kategoriach państwa zagrażającego amerykańskim interesom na Bliskim Wschodzie – faktycznie w pełni wpisywało się w wizję regionu wdrażaną przez Trumpa, skupioną wokół umacniania pozycji Arabii Saudyjskiej, a tym samym leżało w interesie Stanów Zjednoczonych i wkomponowywało się w *sau-do-entuzjastyczny* nurt polityki kreowanej przez jego administrację⁴⁷.

46 Remarks by President Trump on the Joint Comprehensive Plan of Action. 8.05.2018. <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/remarks-president-trump-joint-comprehensive-plan-action/> [data dostępu: 25.08.2019].

47 M. LEE: *Trump Administration Says Iran Complying with Nuclear Deal*. 19.04.2017. <http://www.chicagotribune.com/news/nationworld/ct-trump-iran-nuclear-deal-20170418-story.html> [data dostępu: 9.08.2019].

Niezwykłe istotny aspekt saudyjsko-amerykańskiej kooperacji symbiotycznej umacnianej w okresie prezydentury Trumpa należy dostrzegać również w stanowisku, które administracja USA zajmuje wobec prowadzonej przez Rijad od 2015 roku interwencji zbrojnej w Jemenie. Nie można bowiem wahać się przed postawieniem tezy, że Trump w pełni poparł saudyjską politykę siły wobec Jemenu. Prezydent Trump nie tylko kontynuował w tym względzie linię polityczną przyjętą przez swojego poprzednika Baracka Obamę, ale wręcz systematycznie zwiększał wsparcie logistyczno-wywiadowczo-militarne w konflikcie dla strony saudyjskiej. Co więcej, niehumanitarne działania Arabii Saudyjskiej, stanowiące pogwałcenie prawa wojny, takie jak zamachy bombowe w szkołach i szpitalach czy ataki na ludność cywilną, nie spotkały się ze zdecydowaną krytyką ze strony amerykańskiej administracji. Na wartość pomocy militarnej udzielanej Rijadowi w wojnie nie wpłynęło nawet wspomniane brutalne zabójstwo Chaszodżdżiego w Stambule, którego dokonały siły saudyjskie⁴⁸. Na początku 2017 roku administracja Trumpa zmieniła wręcz decyzję Baracka Obamy dotyczącą zawieszenia sprzedaży Rijadowi sterowanych bomb laserowych, wykorzystywanych przeciwko ludności cywilnej, przy czym kontrakt opiewał na łączną kwotę ponad 500 mln USD. Pod koniec 2017 roku, gdy wspierane przez Teheran siły Huti wystrzeliły w kierunku kilku saudyjskich miast pociski balistyczne, Pentagon potajemnie wysłał amerykańskie siły specjalne na granicę saudyjsko-jemeńską, aby pomóc saudyjskiemu wojsku zlokalizować i zniszczyć sprzęt militarny Huti. Mimo że wojska amerykańskie nie wkroczyły do Jemenu, by bezpośrednio walczyć z rebeliantami Huti, to jednak tajna misja świadczyła o pośrednim udziale USA w eskalującej wojnie⁴⁹.

Dostrzegając zatem w polityce administracji Trumpa wobec wojny domowej w Jemenie element amerykańsko-saudyjskiej *symbiotic cooperation*, należy podkreślić, że decyzja prezydenta USA dotycząca zwiększenia wsparcia militarnego dla Rijadu w konflikcie tworzy część szerszej strategii, stanowiącej kontynuację niemal bezwarunkowego wsparcia udzielanego państwu Saudów, który toczy na obszarze Jemenu *proxy war* z wro-

48 Przedstawiciele administracji Donalda Trumpa rozważali prośbę Arabii Saudyjskiej i Zjednoczonych Emiratów Arabskich o bezpośrednią pomoc wojskową w odzyskaniu głównego portu Jemenu w Hodeidah znajdującego się pod kontrolą proirańskich Huti; A.S. AHMED: *Obama, Trump and Saudi Arabia Devastated Yemen. Congress Is Acting. Slowly*. 14.12.2017. https://www.huffingtonpost.com/entry/house-vote-humanitarian-crisis-yemen_us_5a0a6409e4bob17ffcd18a?guccounter=1&guce_referrer_us=aHRocHM6Ly93d3cuZ29wZ2xLLmNvbS8&guce_referrer_cs=YI6jAJTUsBtLgb6CQfpE6g [data dostępu: 20.08.2019].

49 B. RIEDEL: *A Brief History of America's Troubled Relationship with Yemen*. 22.10.2018. <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2018/10/22/a-brief-history-of-americas-troubled-relationship-with-yemen/> [data dostępu: 20.08.2019].

gim również Stanom Zjednoczonym Iranem. Saudyjsko-amerykański punkt zbieżności znajduje się zatem w antyirańskiej strategii obydwu państw i podejmowanych działaniach na rzecz marginalizacji szans na poszerzenie przez Teheran własnej strefy wpływów w regionie Bliskiego Wschodu⁵⁰. Należy jednak jednoznacznie wyeksponować fakt, że USA, partycypując pośrednio w konflikcie jemeńskim, jedynie potęgują jego eskalację. Bezrefleksyjne wsparcie udzielane Arabii Saudyjskiej i jej sojusznikom sprawia bowiem, że w imię realizacji własnych interesów i wdrażania amerykańskiej wizji Bliskiego Wschodu Stany Zjednoczone w pośredni sposób przyczyniają się do pogłębiania kryzysu humanitarnego w Jemenie⁵¹, jak również minimalizują szanse na uregulowanie konfliktu i długoterminowe zawieszenie broni.

Reasumując rozważania związane z amerykańsko-saudyjską kooperacją symbiotyczną umacnianą w okresie administracji Trumpa, warto również zwrócić uwagę na fakt, że republikańska administracja przede wszystkim promuje wizerunek Arabii Saudyjskiej jako reformującej się monarchii, czemu przyświeca realizowany przez władze w Rijadzie projekt modernizacji kraju „Vision 2030”⁵². Amerykańska administracja (*sau-do-entuzjaści*) zdaje się przy tym marginalizować, tak silnie eksponowaną w przypadku innych państw nie będących amerykańskimi *client states*, problematykę przestrzegania praw człowieka, która w przypadku królestwa Saudów stanowi niezwykle drażliwą płaszczyznę. Warto w tym względzie przytoczyć jeden, ale niezwykle znamieny przykład. 23 lutego 2019 roku po raz pierwszy w historii Arabii Saudyjskiej na czele zagranicznej misji dyplomatycznej stanęła bowiem kobieta – znana

50 M. BAZZI: *The War in Yemen Is Disastrous. America Is Only Making Things Worse*. 11.06.2018. <https://www.theguardian.com/commentisfree/2018/jun/11/trump-yemen-saudi-arabi-war-us-involvement-worsening-crisis> [data dostępu: 22.08.2019].

51 Zgodnie z danymi *Human Rights Watch* z początku 2019 roku, licząc od rozpoczęcia interwencji Rijadu w Jemenie w marcu 2015 roku do listopada 2018 roku zginęło już 6872 osób, a 10 768 zostało rannych, co stanowiło w większości skutek nalotów przeprowadzanych przez siły saudyjskie. Wśród ofiar zdecydowaną większość stanowiła ludność cywilna. Co najmniej 14 mln Jemeńczyków znajduje się na granicy głodu i jest zarażonych cholerą. Około 3 mln kobiet i dzieci jest zagrożonych przemocą. Według danych *UNHCR* z czerwca 2018 roku konflikt spowodował wystąpienie problemu uchodźców, których liczbę w czerwcu 2018 roku szacowano już na ponad 279 264 osoby. W większości jemeńscy uchodźcy znaleźli schronienie na terenie Etiopii i Somalii. U schyłku drugiej dekady XX wieku niemal 22,2 mln Jemeńczyków pozostaje zatem dotkniętych kryzysem humanitarnym; *Yemen. Events of 2018*. World Report 2019, Human Rights Watch. <https://www.hrw.org/world-report/2019/country-chapters/yemen> [data dostępu: 19.08.2019]; *UNHCR Yemen Factsheet – June 2018*. UNHCR Report, 30.06.2018. <https://reliefweb.int/report/yemen/unhcr-yemen-factsheet-june-2018> [data dostępu: 22.08.2019].

52 *Vision 2030*. Kingdom of Saudi Arabia. <https://vision2030.gov.sa/en/foreword> [data dostępu: 23.08.2019].

z walki z dyskryminacją ze względu na płeć, córka saudyjskiego ambasadora w Stanach Zjednoczonych w latach 1983–2005 Bandara Ibn Sultana Al Sauda – księżna Reema Bint Bandar Al Saud, która objęła stanowisko ambasadora Arabii Saudyjskiej w USA. Zarówno przez stronę saudyjską, jak i amerykańską nominacja kobiety na tak ważne stanowisko była promowana w kategoriach pozytywnych zmian zachodzących w Arabii Saudyjskiej, w tym działań na rzecz równouprawnienia saudyjskich kobiet. Analizując jednak dokładnie tę nominację, warto zwrócić uwagę na czas i kontekst decyzji władz w Rijadzie. Wielu ekspertów podkreślało bowiem, że nominacja kobiety na stanowisko ambasadora w USA miała nadać nowy impuls relacjom saudyjsko-amerykańskim, które weszły w trudną fazę po brutalnym zabójstwie na terenie saudyjskiego konsulatu w Stambule na zlecenie saudyjskiego następcy tronu księcia Muhammada Ibn Salmana na początku października 2018 roku niezależnego dziennikarza Dżamala Chaszodżdżiego, który wielokrotnie krytykował władze Arabii Saudyjskiej⁵³. Zastąpienie na stanowisku ambasadora syna króla Salmana, księcia Khalida Ibn Salmana, właśnie kobietą stanowiły zatem istotną próbę naprawienia wizerunku królestwa Arabii Saudyjskiej zarówno w USA, jak również wśród szeroko pojętej społeczności międzynarodowej, zainteresowanych o wiele bardziej materią potencjalnej i zapowiadanej od kilku lat emisji na światowe giełdy 5% akcji Saudi Aramco⁵⁴, stanowiącą fundament „Vision 2030”, niż kwestią przestrzegania praw człowieka przez władze w Rijadzie. Prezydent Trump, mimo że pozostawał pod presją części kongresmenów zarówno z Partii Demokratycznej, jak również z Partii Republikańskiej, domagających się

53 B. HUBBARD: *Saudi Arabia Appoints Princess as US Ambassador*. 24.02.2019. <https://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/saudi-arabia-princess-reema-us-ambassador-mohammed-bin-salman-female-a8794181.html> [data dostępu: 25.08.2019].

54 Zgodnie z intencją pomysłodawcy tego przedsięwzięcia, następcy saudyjskiego tronu księcia Mohammeda Ibn Salmana, nowojorska giełda miała być jedną z tych nielicznych, na których znalazłyby się akcje Saudi Aramco. W tym kontekście warty zauważenia jest fakt, że planowana na 2018 rok emisja akcji Saudi Aramco nie doszła do skutku ze względu na problemy z uzyskaniem kapitalizacji spółki, jak również ze względu na spory wewnątrzsaudyjskie dotyczące m.in. miejsca emisji akcji. W połowie 2018 roku pojawiły się głosy, że emisja akcji Saudi Aramco zostanie przesunięta na 2019 rok, jak również, że niekoniecznie będą one emitowane na giełdach globalnych, zwłaszcza w Nowym Jorku, za czym najbardziej optował książę Mohammed Ibn Salman, ale wyłącznie na Tadawul w Rijadzie. Książę Mohammed Ibn Salman jako zwolennik saudyjsko-amerykańskiej *symbiotic cooperation*, mimo wielu przeciwności, niezmiennie pozostaje jednym z największych propagatorów emisji akcji i publicznie nalega, by nastąpiła ona w 2020 lub najpóźniej w 2021 roku na giełdzie w Nowym Jorku; D. NAIR, A. NARAYANAN, M. MARTIN: *Saudi Aramco to Restart Preparations for Mega IPO*. <https://www.bloomberg.com/news/articles/2019-07-02/saudi-aramco-is-said-to-restart-preparations-for-mega-ipo> [data dostępu: 20.07.2019].

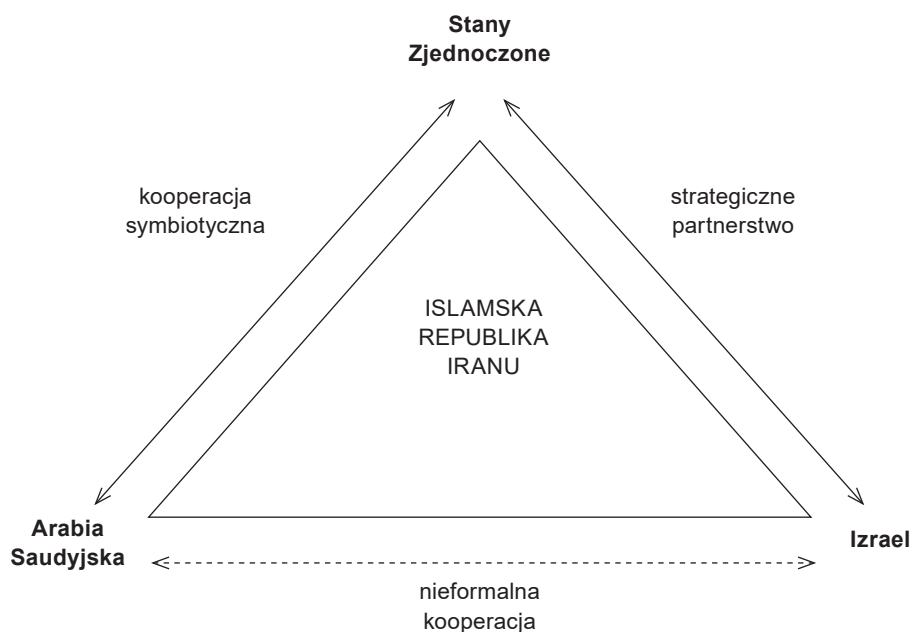
nałożenia na Arabię Saudyjską sankcji oraz ograniczenia, zawieszenia lub nawet zerwania części kontraktów zbrojeniowych, pozostał orędownikiem *symbiotic cooperation*. Prezydent Trump pytany o relacje z Rijadem po zabójstwie Chaszodżdżiego podkreślał przede wszystkim, że Arabia Saudyjska pozostaje jednym z głównych producentów ropy naftowej, a tym samym ważnym partnerem gospodarczym oraz kluczowym sojusznikiem USA przeciwko Iranowi. Stany Zjednoczone, jak eksponował wielokrotnie Trump, pozostaną stabilnym partnerem Arabii Saudyjskiej, dbając w ten sposób o amerykańskie interesy, bezpieczeństwo Izraela i innych partnerów w regionie⁵⁵.

Zakończenie

Reasumując, relacje pomiędzy Stanami Zjednoczonymi i Arabią Saudyjską, permanentnie umacniane przez kolejne dziesięciolecia XX wieku, u schyłku drugiej dekady XXI wieku bez zawahania można określać w kategoriach *symbiotic cooperation*. Analizując relacje amerykańsko-saudyjskie na wielu polach i z uwzględnieniem licznych zmiennych (w tym wdrażanej przez władze w Rijadzie „Vision 2030”), można stwierdzić, że są one coraz bardziej skonsolidowane, wielowarstwowe i wielowymiarowe, a tym samym nie można odczytywać ich tylko przez pryzmat ekonomii i sfery energetycznej (zależności naftowych). Dla administracji prezydenta Trumpa władze w Rijadzie to przede wszystkim stabilny i konsekwentny sojusznik w działaniach na rzecz osłabienia i marginalizacji pozycji Islamskiej Republiki Iranu w regionie, ale również partner, który zaczyna nieformalnie kooperować z Izraelem. W tak powstałym trójkącie, którego wierzchołki tworzą Stany Zjednoczone, Arabia Saudyjska i Izrael, wspólnym mianownikiem pozostaje Islamska Republika Iranu, postrzegana przez wszystkie trzy podmioty jako największe zagrożenie dla urzeczywistnienia własnych interesów w regionie.

Można zatem za pozytywnie zweryfikowaną uznać tezę, że fundamentem amerykańsko-saudyjskiej kooperacji symbiotycznej pozostaje wspólny wróg w postaci władz w Teheranie. Natomiast wszelkie działania amerykańskiej administracji (dającej się określić jako *sau-do-entuzjaści*),

⁵⁵ A.D. MILLER: *Opinion: Trump and Pompeo Have Enabled a Saudi Cover-Up of the Khashoggi Killing*. 2.10.2019. <https://www.npr.org/2019/10/02/765780013/opinion-trump-and-pompeo-have-enabled-a-saudi-cover-up-of-the-khashoggi-killing> [data dostępu: 4.10.2019].

SCHEMAT 1. Zależności na linii USA – Arabia Saudyjska – Izrael

ŹRÓDŁO: opracowanie własne.

sprowadzające się do: militarnego umacniania pozycji Arabii Saudyjskiej i Izraela, wsparcia Rijadu w prowadzonej w Jemenie *proxy war* (mimo świadomości, że Saudowie nieformalnie wspierają ugrupowania dżihadystyczne wbrew równocześnie proklamowanej przez nich walce z dżihadyzmem bazującym na fundamentalizmie muzułmańskim) czy w końcu marginalizowania nieprzestrzegania fundamentalnych praw człowieka przez władze w Rijadzie, uzasadniane są hiperbolizowanym zagrożeniem ze strony Islamskiej Republiki Iranu. Tym samym dosyć jasna wydaje się stworzona wprost proporcjonalna zależność na linii Waszyngton – Rijad. Im bardziej władze w Teheranie pozostają w swej polityce antyamerykańskiej, tym bardziej umacniana będzie amerykańsko-saudyjska *symbiotic cooperation*. Zmiana w postrzeganiu Islamskiej Republiki Iranu przez kolejne amerykańskie administracje może zaś okazać się tą determinantą, która doprowadzi do osłabienia tak ścisłych i częstokroć bezrefleksyjnych powiązań na linii Stany Zjednoczone – Arabia Saudyjska.

Bibliografia

Dokumenty

- BLANCHARD C.M.: *Saudi Arabia: Background and U.S. Relations*. Congressional Research Service Report, 10.03.2011. <http://www.fas.org/sgp/crs/mideast/RL33533.pdf> [data dostępu: 20.08.2019].
- BLANCHARD C.M.: *Saudi Arabia: Background and U.S. Relations*. Congressional Research Service Report, 23.01.2015. https://www.everycrsreport.com/files/20150123_RL33533_9c933c17a331ea41be4550of14aa_9c29f8aa005f.pdf [data dostępu: 22.11.2018].
- BLANCHARD C.M.: *Saudi Arabia: Background and U.S. Relations*. Congressional Research Service Report, 20.09.2016. <https://apps.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/1017814.pdf> [data dostępu: 29.08.2019].
- BLANCHARD C.M.: *Saudi Arabia: Background and U.S. Relations*. Congressional Research Service Report, 21.09.2018. <https://fas.org/sgp/crs/mideast/RL33533.pdf> [data dostępu: 28.08.2019].
- BOGHARDT L.P.: *Saudi Funding of ISIS*. The Washington Institute, 23.06.2014. <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/saudi-funding-of-isis> [data dostępu: 19.08.2019].
- Congress and the War in Yemen: Oversight and Legislation 2015–2019*. Congressional Research Service Report, 6.09.2019. <https://fas.org/sgp/crs/mideast/R45046.pdf> [data dostępu: 15.09.2019].
- DERKS J.: *The Future of the U.S.-Saudi Arabia Relationship*. University of Central Florida, The Prince Mohammad bin Fahd Program for Strategic Research and Studies. <https://sciences.ucf.edu/pmbfprogram/future-u-s-saudi-arabia-relationship/> [data dostępu: 12.01.2019].
- KELEMEN M.: *The U.S. and the War in Yemen*. 29.08.2019. <https://www.npr.org/2019/08/29/755323036/the-u-s-and-the-war-in-yemen> [data dostępu: 12.09.2019].
- OBAID N.: *Saudi Arabia's Master Plan Against ISIS, Assad and Iran in Syria*. Harvard Kennedy School, 16.02.2016. <https://www.belfercenter.org/publication/saudi-arabias-master-plan-against-isis-assad-and-iran-syria> [data dostępu: 2.01.2019].
- President Trump's Speech to the Arab Islamic American Summit*. 21.05.2017. <https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2017/05/21/president-trumps-speech-arab-islamic-american-summit> [data dostępu: 22.08.2019].
- Remarks by President Trump on the Joint Comprehensive Plan of Action*. 8.05.2018. <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/remarks-president-trump-joint-comprehensive-plan-action/> [data dostępu: 25.08.2019].
- Saudi Arabia and the Visit of President Trump*. June 2017, Report. https://www.saudiembassy.net/sites/default/files/WhitePaper_TrumpVisit_June2017.pdf [data dostępu: 1.09.2019].
- Saudi Arabia. Events of 2018. World Report 2019*. Human Rights Watch. <https://www.hrw.org/world-report/2019/country-chapters/saudi-arabia> [data dostępu: 25.08.2019].

- UNHCR *Yemen Factsheet – June 2018*. UNHCR Report, 30.06.2018. <https://reliefweb.int/report/yemen/unhcr-yemen-factsheet-june-2018> [data dostępu: 22.08.2019].
- Vision 2030*. Kingdom of Saudi Arabia. <https://vision2030.gov.sa/en/foreword> [data dostępu: 23.08.2019].
- Yemen. Events of 2018*. World Report 2019, Human Rights Watch. <https://www.hrw.org/world-report/2019/country-chapters/yemen> [data dostępu: 19.08.2019].

Opracowania zwarte

- COOLEY J.K.: *Playback. America's Long War in the Middle East*. New York 1991.
- 11 September. *Religious Perspectives on the Causes and Consequences*. Eds. I. MARKHAM, I.M. ABU-RABI. Oxford 2002.
- HALLIDAY F.: *Arabia Without Sultans*. Manchester 1975.
- Iraq: Power and Society*. Eds. D. HOPWOOD, H. SHOW, T. KOSZINOWSKI. Oxford 1993.
- KALDOR M.: *New and Old Wars. Organized Violence in a Global Era*. Cambridge 2014.
- MAŁACHOWSKI G.: *System konstytucyjny Arabii Saudyjskiej*. Warszawa 2011.
- The Middle East and the United States. A Historical and Political Reassessment*. Ed. D.W. LESCH. Cambridge 2003.
- RIECK A.: *Iraq and Saudi Arabia: from Rivalry to Confrontation*. In: *Iraq: Power and Society*. Eds. D. HOPWOOD, H. SHOW, T. KOSZINOWSKI. Oxford 1993.
- RIEGER R.: *In Search of Stability: Saudi Arabia and the Arab Spring*. Cambridge 2014.
- TAROCK A.: *The Superpowers' Involvement in the Iran-Iraq War*. New York 1998.
- WEHREY F.: *The Forgotten Uprising in Eastern Saudi Arabia*. Washington 2013.
- ZEPP JR. I.G.: *A Muslim Primer. Beginner's Guide to Islam*. London 1992.

Czasopisma

- HYRA M.: *Zaangażowanie Arabii Saudyjskiej w aktualne konflikty zbrojne na Bliskim Wschodzie – przyczyny i perspektywy*. „Przegląd Geopolityczny” 2016, nr 17, s. 50–62.
- ŁUKASZEWICZ A.: *Królestwo na rozstajnych drogach. Perspektywy przemian społeczno-ekonomicznych w Arabii Saudyjskiej*. „Przegląd Orientalistyczny” 2006, nr 1–2, s. 83–97.
- PUSTELNIK D., LUCIC A.: *American Relations with Saudi Arabia: An Assessment of Shifting Policies*. “National Security And The Future” 2009, No 10, s. 11–64.
- RUYS T., FERRO L.: *Weathering the Storm: Legality and Legal Implications of the Saudi-Led Military Intervention in Yemen*. “International & Comparative Law Quarterly” 2016, Vol. 65, Issue 1, s. 61–98.
- SCHWEBEL S.M.: *The Kingdom of Saudi Arabia and Aramco Arbitrate the Onassis Agreement*. “The Journal of World Energy Law & Business” 2010, Vol. 3, Issue 3, s. 245–256.

YATEEM A.A.: *The Predicament of Shia Fundamentalism in Bahrain*. "Central European Journal of International and Security Studies" 2014, No. 3, s. 97–129.

Źródła internetowe

- AHMED A.S.: *Obama, Trump and Saudi Arabia Devastated Yemen. Congress Is Acting Slowly*. 14.12.2017. https://www.huffingtonpost.com/entry/house-vote-humanitarian-crisis-yemen_us_5a0a6409e4bob17ffcdfd18a?guccounter=1&guce_referrer_us=aHRocHM6Ly93d3cuZ29vZ2xlLmNvbS8&guce_referrer_cs=YI6jAjTUsBtLgb6CQfpE6g [data dostępu: 20.08.2019].
- BAZZI M.: *The War in Yemen is Disastrous. America is Only Making Things Worse*. 11.06.2018. <https://www.theguardian.com/commentisfree/2018/jun/11/trump-yemen-saudi-arabi-war-us-involvement-worsening-crisis> [data dostępu: 22.08.2019].
- BLAS J.: *How U.S. Policy on Iran Got Stuck Between Saudi Arabia and Kuwait*. 25.10.2018. <https://www.bloomberg.com/news/articles/2018-10-25/how-u-s-policy-on-iran-got-stuck-between-saudi-arabia-and-kuwait> [data dostępu: 22.08.2019].
- BP *Statistical Review of World Energy 2019*. June 2019, s. 14, 17. <https://www.bp.com/content/dam/bp/business-sites/en/global/corporate/pdfs/energy-economics/statistical-review/bp-stats-review-2019-full-report.pdf> [data dostępu: 25.08.2019].
- DAVID J.E.: *US, Gulf Countries Form New Group to Stem Flow of Terror Financing*. 21.05.2017. <https://www.cnn.com/2017/05/21/us-gulf-countries-form-new-group-to-stem-flow-of-terror-financing.html> [data dostępu: 13.09.2019].
- DERKS J.: *The Future of the U.S.-Saudi Arabia Relationship*. University of Central Florida, The Prince Mohammad bin Fahd Program for Strategic Research and Studies. <https://sciences.ucf.edu/pmbfprogram/future-u-s-saudi-arabia-relationship/> [data dostępu: 22.08.2019].
- ELMENSRAWY M.: *JASTA: Still a Thorn in the Side of US-Saudi Relations*. 26.03.2018. <https://www.aljazeera.com/indepth/opinion/jasta-thorn-side-saudi-relations-180326073806388.html> [data dostępu: 23.08.2019].
- FORSTER K.: *Donald Trump Still Does Business in Saudi Arabia, Despite Blaming the Country for 9/11*. May 20, 2016. <https://www.independent.co.uk/news/world/americas/donald-trump-saudi-arabia-911-business-deals-a7038991.html> [data dostępu: 29.08.2019].
- HENNIGAN W.J.: *What Makes the U.S.-Saudi Relationship So Special? Weapons, Oil and 'An Army of Lobbyists'*. "Time" 18.10.2018. <https://time.com/5428669/saudi-arabia-military-relationship/> [data dostępu: 22.08.2019].
- HUBBARD B.: *Saudi Arabia Appoints Princess as US Ambassador*. 24.02.2019. <https://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/saudi-arabia-princess-reme-us-ambassador-mohammed-bin-salman-female-a8794181.html> [data dostępu: 25.08.2019].
- KLEINBERG R.L.: *Is the U.S. Oil Industry Dominant? On the Verge of Oblivion? Neither*. "The New York Times" 7.10.2019. <https://www.nytimes.com/2019/10/07/business/United-States-tight-oil-market.html> [data dostępu: 10.10.2019].

- LEE M.: *Trump Administration Says Iran Complying with Nuclear Deal*. 19.04.2017. <http://www.chicagotribune.com/news/nationworld/ct-trump-iran-nuclear-deal-20170418-story.html> [data dostępu: 9.08.2019].
- MILLER A.D.: *Opinion: Trump and Pompeo Have Enabled a Saudi Cover-Up of the Khashoggi Killing*. 2.10.2019. <https://www.npr.org/2019/10/02/765780013/opinion-trump-and-pompeo-have-enabled-a-saudi-cover-up-of-the-khashoggi-killing> [data dostępu: 4.10.2019].
- NAIR D., NARAYANAN A., MARTIN M.: *Saudi Aramco to Restart Preparations for Mega IPO*. <https://www.bloomberg.com/news/articles/2019-07-02/saudi-aramco-is-said-to-restart-preparations-for-mega-ipo> [data dostępu: 20.07.2019].
- RIEDEL B.: *A Brief History of America's Troubled Relationship with Yemen*. 22.10.2018. <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2018/10/22/a-brief-history-of-americas-troubled-relationship-with-yemen/> [data dostępu: 20.08.2019].
- Saudi Arabia*. The World Factbook. <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/sa.html> [data dostępu: 23.08.2019].
- Saudi Aramco*. <https://www.saudiaramco.com/en/workingwithus/suppliers/become-a-supplier> [data dostępu: 23.08.2019].
- Saudi Crown Prince Mohammad, President Trump and Vision 2030*. <https://www.tacticalreport.com/saudi-crown-prince-mohammad-president-trump-and-vision-2030/> [data dostępu: 27.08.2019].
- Saudi King Agrees in Call with Trump to Support Syria, Yemen Safe Zones: White House*. Reuters. 30.01.2017. <https://www.reuters.com/article/us-usa-trump-saudi/saudi-king-agrees-in-call-with-trump-to-support-syria-yemen-safe-zones-white-house-idUSKBN15D14L> [data dostępu: 23.08.2019].
- The U.S.-Saudi Arabian Business Council*. <https://us-sabc.org/about-us/success-stories/> [data dostępu: 12.09.2019].
- UNGUREANU D.: *Wahhabism, Salafism and the Expansion of Islamic Fundamentalist Ideology*. https://www.fssp.uaic.ro/argumentum/Numarul%2010/11_Ungureanu_tehno.pdf [data dostępu: 25.08.2019].
- WUERTH J.: *Justice Against Sponsors of Terrorism Act: Initial Analysis*. 29.09.2016. <https://www.lawfareblog.com/justice-against-sponsors-terrorism-act-initial-analysis> [data dostępu: 28.08.2019].

Katarzyna Czornik

The U.S. Foreign Policy Towards Saudi Arabia During the Donald Trump Administration – Symbiotic Cooperation

SUMMARY: In both the 20th and the first two decades of the 21st century, Saudi Arabia has remained a strategic actor in the US foreign policy towards the Middle East. Relations between these countries can undoubtedly be called special. Multi-faceted and complex connections have led the two countries to a state of symbiotic cooperation which, at the end of the second decade of the 21st century, seems to be impossible to change. The Donald

Trump administration, despite the split into Saudi enthusiasts (supporters of strengthening the alliance with Riyadh) and Saudi realists (critics of thoughtless pro-Saudi politics), undoubtedly has been strengthening the symbiotic cooperation with Saudi Arabia. What strengthens and determines the symbiotic cooperation is Iran, perceived by the US and Saudi Arabia as the greatest threat to the realization of their own interests in the Middle East.

KEY WORDS: Saudi Arabia, the Middle East, the US foreign policy, symbiotic cooperation